

MIT LEHET TUDNI A MAGYAR KÖRTÁNCOKRÓL?

MARTIN GYÖRGY *THE HUNGARIAN CIRLE DANCE AND ITS EUROPEAN RELATIONS* CÍMŰ KÖTETÉNEK RECENZÍÓJA*

Oláh Nóra, PhD hallgató, ELTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola, Magyar és Összehasonlító Folklorisztika Doktori Program, egyetemi tanársegéd, Magyar Táncművészeti Egyetem, Néptánc Tanszék

Absztrakt

Martin György *A magyar körtánc és európai rokonsága* című kötete az 1970-es évek egyik jelentős tánctudományos összefoglalója, típusmonográfiája. A munka jelentőségét mutatja, hogy a könyv 2024-ben Fügedi János és Pál-Kovács Dóra szerkesztésében angol nyelven is megjelent. A recenzió bemutatja a magyar nyelvű kötet keletkezését, a monográfia felépítését és részeit, illetve a két kötet eltérő szerkesztési módját.

Kulcsszavak: körtánc, Martin György

Fügedi János és Pál-Kovács Dóra közös szerkesztésében 2024-ben jelent meg Martin György *A magyar körtánc és európai rokonsága* című kötetének angol nyelvű, átszerkesztett kiadása *The Hungarian Cirle Dance and Its European Relations* címmel a Hagyományok Háza és a HUN-REN Zenetudományi Intézet közös kiadásában (1. ábra). A kiadási munkálatokban számos szakember részt vett, többek között Balogh Ákos, Simon Zoltán és jómagam tánclejegyzéseket, Ferkóné Pávai Réka pedig a kottarajzok grafikáját készítette el (a többi közreműködő neve a köszönetnyilvánításban olvasható).

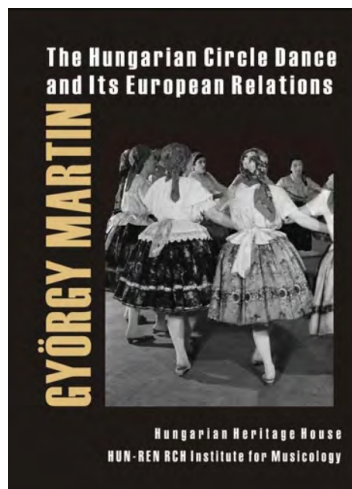
Martin György munkássága a hazai néptáncutatásban kiemelt jelentőségű. Doktori disszertációjában, amely *A magyar körtánc és európai rokonsága* címet viseli, a magyar körtáncokat átfogóan – formai, történeti és összehasonlító szemlélettel – tanulmányozta. Később, kutatását folytatva, egy a körtáncokról szóló összefoglaló mű jelent meg ugyanezzel a címmel 1979-ben, 10 évvel a doktori címének megszerzését követően (Fügedi & Pál-Kovács, 2024, p. 8).

A kötet a Kárpát-medence hagyományos tánc kultúrájában egykor fellelhető körtáncok jellemzőit mutatja be, beleértve az énekes női körtáncokat, másnéven karikázókat is. A könyv műfaját tekintve típusmonográfia. Az 1970-es 80-as években a táncutatások fókuszában állt a tánc típusok ismertető monográfiák készítése és kiadása (Fügedi & Pál-Kovács, 2024, p. 8). A típusmonográfiák publikációs előkészítése sok időt vesz igénybe, mert jellemzően nagy mennyiségű forrásanyagot kell

---

*A magyar nyelvű kézirat 2025. szeptember 16-án érkezett szerkesztőségünkbe.

feltárni és tudományosan feldolgozni hozzá. A fenti köteten túl ilyen típus-monográfia Martin György, Pesovár Ernő és Lányi Ágoston a 1983-ban megjelent kötete, *A körverbunk története, típusai és rokonsága*. E műfaj legújabb kiadványa a Fügedi János és Vavrinecz András szerkesztette a *Régi magyar táncstílus: Az ugrós: Antológia / Old Hungarian Dance Style: The Ugrós: Anthology* (2013), amelyben kanásztánc-ugrós táncstílushoz tartozó táncfolyamatokat közöltek szöveges ismertetésekkel és Lábán-kinetográfiával. Az utóbbi mű Martinék két korábban említett kötetétől abban tér el, hogy nem tartalmazza a táncfajta általános leírását, jellemzőit és a kiadott táncfolyamatok szerkezeti bemutatását, elemzését.

1. ábra: Könyvborító

A két körtáncokkal foglalkozó kötet (a Martin által kiadott és az újraserkesztett angol nyelvű) fejezeteinek tartalma lényegében megegyezik. Az angol nyelvű kiadás előszava ismerteti a kutatási előzményeket és a magyar kiadás rövid történetét. Mindkét könyv bevezetésében olvashatunk a csoporttáncokról, összefogódzási módokról és a körformáról, a lánc- és körtáncok történetéről és elterjedéséről, az európai énekes körtáncokról, a lánc- és körtáncok elemzésének és rendszerezésének elveiről, illetve a magyar körtáncok felosztásáról és vizsgálatáról. A fent említett fejezetekben a körtáncok általános történeti alakulásáról és szerkezeti jellemzőiről tájékozódhat az olvasó. Ezt követi az I. fő fejezetben a magyar körtáncok fő- és alldialektusainak részletes bemutatása, mely a hazai néptáncszakma számára az egyik leghasznosabb rész, mert kistájakra, településekre lebontva ismerhetjük meg a körtáncokat, beleértve az énekes női körtáncok (karikázók) jellemzőit. A leírások kitérnek a tánctételekre (a táncok legnagyobb szerkezeti egységeire), a körmozgásokra, a fogásmódokra, a táncolt motívumokra és az énekelt dallamokra is. A kötetekben megtalálható információk birtokában táncfolklorisztikai szempontból hiteles karikázókat állíthatunk színpadra (Fügedi & Pál-Kovács, 2024; Martin, 1979).

További hasznos adatokat tartalmaz a II. fő fejezet, amelyben a magyar körtáncok európai rokonságának leírásai olvashatók. Az alfejezetekben az északi szláv

körtáncok (ukrán, orosz, szlovák), az erdélyi román körtánc, a balkáni lánc táncok ismertetéseit találjuk, továbbá egy olyan tánc történeti kitekintést, mely a 16. századi Nyugat-Európában divatos lánc táncokat és ezek magyar körtáncokkal párhuzamos vonásai mutatja be (Fügedi & Pál-Kovács, 2024; Martin, 1979).

A magyar és angol nyelvű kiadás között eltérést a szöveghez tartozó ábrák köteten belüli elhelyezésében tapasztalunk. Az eredeti könyvben Martin György a körtáncokhoz tartozó sorszámozott dallamokat és a Lábán-kinetográfiával készített motívumokat a folyószövegbe illesztette be. Az ábrák adatait a kötet végén a mutatókban találjuk. Ennek a tördelésnek előnye, hogy a szöveg egyidejűleg értelmezhető a hozzá tartozó ábrákkal, hátránya, hogy esetenként a sok egybefüggő ábraközlés miatt a logikailag összetartozó szövegrészek egymástól távolra, például külön oldalra, vagy oldalakra kerültek. Ez nagyban megnehezíti a szöveg olvasását. Az említett probléma kiküszöbölésére az angol nyelvű kötet szerkesztői azzal a megoldással éltek, hogy az összes dallam kottáját és a táncjelírásokat a kötet végére helyezték, így a szöveg végig egybefüggő és könnyebben követhető. A változtatás hátránya, hogy a szövegekhez kapcsolódó ábrák megtekintéséhez minden alkalommal hátra kell lapozni a dallamokhoz és motívumokhoz (Fügedi & Pál-Kovács, 2024; Martin, 1979).

Bár a két kötet tartalma megegyezik, feltűnő, hogy az új, angol nyelvű kötet hozzávetőlegesen 280 oldallal hosszabb az eredeti kiadásnál. Ennek oka az újraszerkesztett kottákban, táncjelírásokban, táblázatokban és térképekben keresendő. Az eredeti könyvhöz képest az összes ábra a mai modern közlési tendenciákat követően, egységesen méretezve, a korábbi ábrákhoz képest nagyobb méretben került az angol nyelvű kiadásba. Ez a megoldás nagyban segíti az olvashatóságot (Fügedi & Pál-Kovács, 2024; Martin, 1979).

A nemzetközi és hazai táncszakma számára hasznos az új kiadás. Az angol nyelvű kötet hozzájárul a hazai tánc kutatás nemzetközi hozzáférhetővé tételéhez. Ezen túl az újraszerkesztett ábrák megkönnyítik a szöveg értelmezését, amely az angol nyelvű kiadás jelentős pozitívuma, és magyar nyelvű szöveg kiegészítéseként is használható. Jelen könyv Fügedi János életének egyik utolsó nagy projektje volt, magas szakmai színvonalával méltó lezárása a kutató munkásságának.

Irodalomjegyzék

- Fügedi, J. & Pál-Kovács, D. (Eds.). (2024). *The Hungarian Circle Dance and Its European Relations*. Hungarian Heritage House; HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet (Eredeti mű megjelenésének éve:1979).
- Fügedi, J. & Vavrinecz, A. (Eds.). (2013). *Régi magyar táncstílus: Az ugrós: Antológia / Old Hungarian Dance Style: The Ugrós: Anthology*. L'Harmattan Kiadó; MTA BTK Zenetudományi Intézet.
- Lányi, Á., Martin, Gy., & Pesovár, E. (1983). *A körverbunk története, típusai és rokonsága*. Zeneműkiadó.
- Martin, Gy. (1979). *A magyar körtánc és európai rokonsága*. Akadémiai Kiadó.